

Operatie Sigismund

Maak kennis met de Franse Revolutie, de burgeroorlog tussen prins Willem V en de Patriotten, en de man die Drenthe regeerde, Willems beste vriend: Sigismund.

Introductie

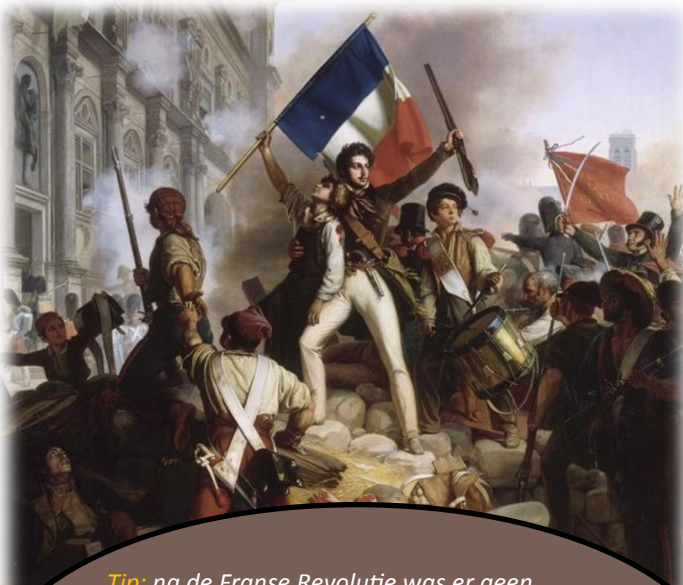
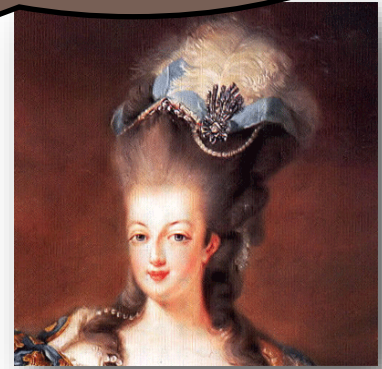
Het tijdperk: Pruiken en Revoluties

We zijn in de tijd van *pruiken en revoluties*. Die tijd gaat over de 18e eeuw (1700-1800) en noemen we zo omdat pruiken in de mode waren en omdat er revoluties plaatsvonden. Pruiken waren ontzettend duur, dus hoe groter en mooier je pruik was, hoe rijker je was. Met een pruik lieten mensen aan elkaar zien hoe rijk ze waren.

Vraag 1. Met welke voorwerpen laten mensen vandaag zien dat ze rijk zijn?

Wist je dat: pruiken vooral in de mode raakten omdat er een ziekte rondging in Europa die kaalheid veroorzaakte?

Tip: na de Franse Revolutie was er geen koning meer en moesten alle Fransen zich aan dezelfde wet houden. Dat is nu normaal, maar dat was toen super nieuw! En dat terwijl de revolutie maar 10 jaar duurde! (1789-1799)

Verder waren er dus veel *revoluties*. Revoluties kunnen gaan over de politiek, dus hoe een land bestuurd wordt, maar ook over de wetenschap, zoals grote uitvindingen en kennis over de aarde en de mens. De bekendste revolutie kennen jullie vast wel, die was in Frankrijk.

Vraag 2. Wat is eigenlijk een revolutie?

- A) Een enorme verandering in een hele korte tijd
- B) Een verandering die heel langzaam gaat
- C) Een opstand van boze mensen

De Franse Revolutie

De driestandenmaatschappij

In de middeleeuwen waren volken in Europa altijd verdeeld geweest in drie lagen. Zo'n systeem bepaalde hoeveel macht je had, en noem je een *standenmaatschappij*.

De koning stond bovenaan maar hij was altijd alleen, dus vormde geen stand.

De eerste stand: de Geestelijkheid

Geestelijken werken voor de kerk, dus *bisschoppen, priesters en monniken*. De kerk was toen heel machtig. Veel grond was van de kerk en de kerk was ook de rechtbank. Bisschoppen bestuurden dit voor de kerk. Om bisschop te worden moest je heel lang naar school en dus was deze groep maar heel klein.

De tweede stand: de Adel

Dit zijn *edele* mensen, hele rijke families die in hun stand werden geboren. Je kon dus niet van adel worden, dat was je of dat was je niet. Zij waren landheren in kastelen en werkten voor de koning. Als de koning oorlog wilde voeren zorgde de adel ervoor dat hun landboeren gingen vechten als soldaat. Edelen waren zelf vaak hoge ridders, die ergens achter het leger stonden te kijken zonder mee te vechten.

De derde stand: de Boeren en de Burgers

Dit was de rest, het *gewone volk*. De meesten waren zeer arme boeren. Sommigen waren arme arbeiders in de steden, en een paar waren *burgers*. Burgers waren rijke stedelingen, die zichzelf rijk gemaakt hadden door goede schrijvers, advocaten, artsen, journalisten of kooplieden te worden.

Wist je dat: boeren een eed van trouw moesten afleggen aan hun landheer? Ze konden dus eigenlijk nooit 'nee' zeggen als hun heer iets vroeg.

De Franse Revolutie

De driestandenmaatschappij

Vraag 3. Op deze middeleeuwse afbeelding rechts zie je de drie standen zoals de kerk ze graag tekende. In welke volgorde van links naar rechts staan ze?

- A) Adel, Boeren, Geestelijkheid
- B) Boeren, Geestelijkheid, Adel
- C) Geestelijkheid, Adel, Boeren

Twee van de drie zijn goede vriendjes. Wie zijn dat?

Ze kijken tevreden. Denk je dat ze dat ook echt allemaal waren? Zo niet, wie waren er niet tevreden?

Vraag 4. Het grootste probleem van de driestandenmaatschappij was de belasting. De derde stand was namelijk de enige stand die belasting moest betalen, terwijl zij al zo arm waren. Zij werkten zich kapot elke dag, maar moesten het meeste geld en eten afstaan aan de eerste en de tweede stand. En wat deden de koning, de geestelijkheid en de adel met al dat belastinggeld dat ze gratis kregen?

- A) Scholen en ziekenhuizen bouwen.
- B) Dure kleding kopen, feestjes vieren en oorlog voeren.

Helaas is antwoord b juist. Zou jij dat oneerlijk vinden?

- A) Ja.
- B) Ja, duh.

Kijk nu goed naar de afbeelding rechts. Hier zie je hoe het volk de drie standen ging tekenen in de 18e eeuw. De koning staat er ook bij. Dit is heel anders dan de kerk schildering boven. Waar staat de boer? Wat doet hij denk je?

De Franse Revolutie

Koning Lodewijk XVI

Lodewijk XVI (de 16e) was de koning van Frankrijk. Hij woonde in het enorme paleis *Versailles*, vlakbij Parijs. Hij kon niet zo goed met geld omgaan en gaf veel te veel uit aan oorlog en dure feestjes. Zijn vrouw **Marie-Antoinette** van Oostenrijk was net zo en kocht de duurste kleding en sierraden.

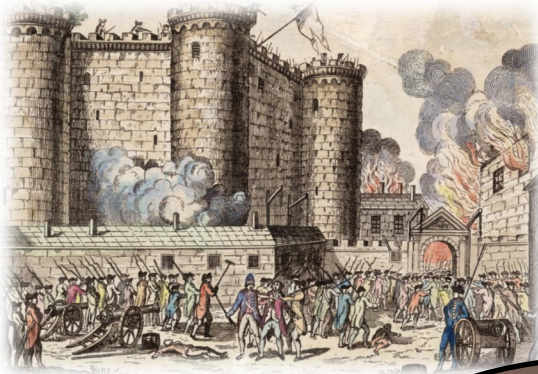

Ondertussen had de bevolking honger. De oogsten mislukten en de belasting was te hoog. De schatkist van Frankrijk raakte leeg. Hierdoor had Lodewijk geen andere keus dan te vergaderen met het parlement, iets wat hij liever niet deed. De boeren en burgers uit de derde stand zaten ook in die vergadering. Zij wilden een **grondwet**, een wet die voor iedereen gelijk is. Ook de koning! Dat betekent dat de standen niet meer zouden gelden, en dus werd de derde stand uit de vergadering gegooid!

Er kwam steeds meer opstand in Parijs. Mensen eisten brood en trokken hun wapens. De koning werd bang en liet een leger komen. Op **14 juli 1789** bestormde een boze menigte *La Bastille*.

Vraag 6. Wat was de Bastille?

- A) Het gebouw van de regering
- B) Een grote kathedraal
- C) Een gevangenis

Vraag 5. Welke drie woorden vond de derde stand het belangrijkste voor hun nieuwe, moderne wet?

-
-
-

Wist je dat: 14 juli nog steeds de nationale feestdag is van Frankrijk? Het hele land viert dan de verjaardag van de Revolutie!

De bestorming van de Bastille was nog maar het begin van veel oproer met geweld. Uiteindelijk moesten Lodewijk, Marie-Antoinette en hun kinderen vluchten, maar ze werden aan de grens gesnapt. Ze werden teruggebracht naar Parijs en de Parijzenaren zetten hun dure koets in de fik.

De Franse Revolutie

De eerste Franse Republiek

Nu de koning vastzat kon men eindelijk zelf besluiten nemen. De Revolutie had gewonnen! De grondwet kwam! De standen werden afgeschaft! Zelfs het koningschap werd afgeschaft. Daarmee werd Frankrijk voor het eerst een *Republiek*, een staat zonder koning.

Vraag 7. Kijk naar de afbeelding hieronder. Wat steken de Fransen in brand?

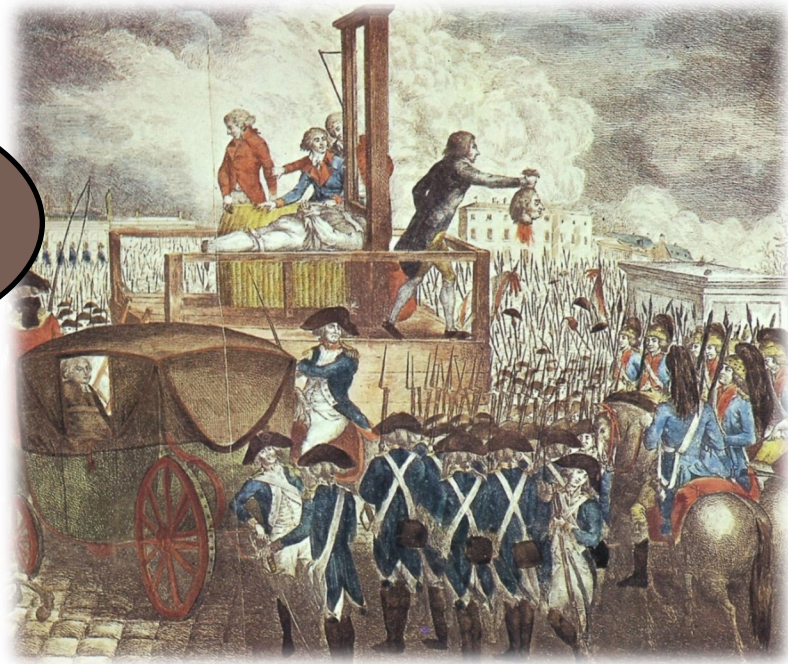

Wist je dat: de doodstraf vroeger midden op het grootste plein van de stad werd uitgevoerd! Iedereen kwam ernaar kijken!

In 1792 werd Frankrijk aangevallen door Duitsland en Oostenrijk. Zij wilden het koningschap weer terugbrengen! De Fransen dachten dus dat Lodewijk hierachter zat. Hij en Marie-Antoinette werden beschuldigd van *landverraad*. Daar stond de doodstraf op.

Vraag 8. Hoe heet deze Franse uitvinding die snel en pijnloos een mens onthoofd? Je ziet hem hieronder.

Vraag 9. De eerste Republiek duurde maar tot 1799. Toen greep weer een alleenheerser de macht. Hij veroverde bijna heel Europa, ook Nederland! Je ziet hem hiernaast (links). Over wie hebben we het? Zijn achternaam was *Bonaparte*.

Nu heb je een goed beeld van de Franse Revolutie! Dat is belangrijk, want de Revolutie verspreidde zich door heel Europa, ook Nederland. Andere landen zagen wat de Fransen voor elkaar gekregen hadden en wilden dat ook.

Maar, een revolutie is heel ingrijpend. Je kan er niet zomaar een beginnen. Daarvoor heb je veel mensen nodig, die mee willen doen en je niet gaan tegenwerken. Al die mensen moet je dus overtuigen dat het zo niet langer kan. Alles moet anders!

Jouw nieuwe ideeën moeten alle andere mensen bereiken. Tegenwoordig is dat met Facebook en smartphones niet zo moeilijk. Maar vroeger hadden ze geen telefoon, televisie of internet! Hoe gaven ze dan toch ideeën en informatie aan elkaar door?

In de tijd van Pruiken en Revoluties ging dat vooral via *pamfletten en spotprentjes*. Dit waren papieren die als flyers op straat en door de brievenbus verspreid werden.

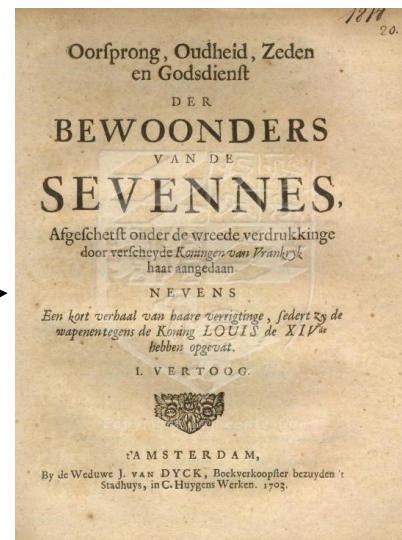
Een pamflet was een geschreven boodschap of oproep. Hierin zetten mensen duidelijk hun mening en legde die uit.

Een spotprent was een tekening, vaak van bekende landen, verhalen of mensen, zoals de koning. De persoon of het idee waar het over ging werden op grappige wijze belachelijk gemaakt. Eigenschappen van mensen werden ook gebruikt. Zo werden de Hollanders vaak getekend met een flesje bier, een pijp en een dikke buik!

(Eerder bij vraag 4 heb je ook een spotprent gezien!)

Vraag 10. Tekeningen werkten vroeger veel beter dan teksten. Waarom was dat denk je?

- A) Omdat mensen vroeger tekenen leuker vonden dan schrijven
- B) Omdat veel mensen niet konden lezen of schrijven
- C) Omdat mensen nog niet dezelfde taal spraken

Wist je dat: we vandaag de dag veel weten van deze geschiedenis dankzij pamfletten en spotprentjes? Ze vertellen ons heel goed wat mensen vroeger dachten!

De Patriotten

De Patriotten in onze Republiek

Nederland heette in de 18e eeuw *De Republiek der zeven Verenigde Nederlanden*. Wij waren al langer een land zonder koning. We hadden wel een **stadhouder**. Hij was familie van Willem van Oranje en de baas van het leger. Hij bestuurde het land samen met de **regenten**. Regenten waren de Nederlandse adel: rijke families die de baas waren in de steden. De stadhouder en de regenten hadden dus de macht in **De Republiek**.

Willem V (de 5e) was in 1780 stadhouder. Het lukte hem niet om de problemen van armoede en oorlog op te lossen. Hij hield meer van kunst dan van politiek. Veel mensen werden daarom boos op hem. Hij had alle macht maar voerde niets uit. Deze boze burgers wilden zelf meer macht, zodat zij konden beslissen wat er gebeurde. *Net zoals de derde stand in Frankrijk!*

In 1780 ging het slecht met De Republiek. Er was weer oorlog met Engeland en de Engelsen waren veel sterker. Ze hadden de macht op zee en Nederlandse schepen durfden niet meer uit te varen. Zo kwam de handel stil te liggen. Er was enorm veel werkloosheid, honger en armoede.

*Tip: Patriotten komt van het Latijnse woord **pater**. Dat betekent vader!*

Deze mensen noemden zichzelf **Patriotten**. Zij wilden de regenten weghebben! En gelijke rechten voor alle Nederlanders! De machthebbers moesten gekozen worden door het volk, niet in macht geboren worden (net als bij de Fransen!). En ze wilden dat Nederland meer één land werd, één volk.

Vraag 11. Waarom noemden zij zich patriotten?

- A) Patriot was de achternaam van hun leider
- B) Patriot betekent vaderlander
- C) Patriot betekent strijder

De Patriotten

Patriotten vs Oranjegezinden

Patriotten vonden dus dat alle Nederlanders gelijk waren en meer samen moesten leven als landgenoten.

Vraag 12. Voel jij je een Nederlander? Of eerder iets anders?

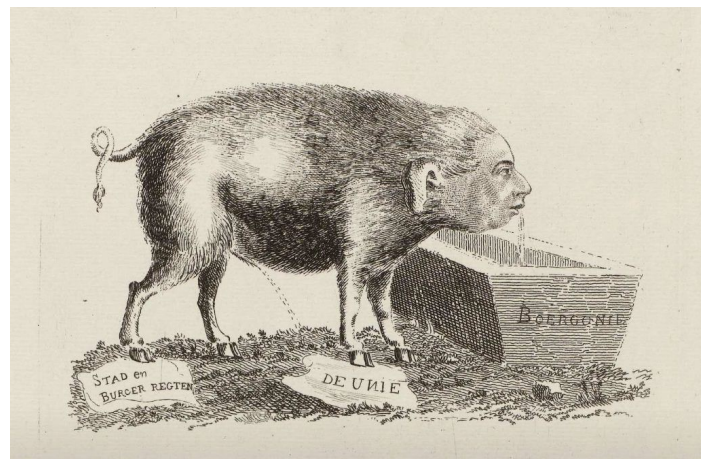
Patriotten vonden ook dat Willem zich teveel als een koning gedroeg. Hij gaf veel geld uit aan lekker eten en leuke feestjes (net als Lodewijk!). Ook woont hij in een mooi paleis en is getrouwd met prinses **Wilhelmina van Pruisen**. Hierboven zie je hun gezin. Zo'n portret was peperduur!

Wist je dat: Wilhelmina de meisjesvorm van de naam Willem is? Eigenlijk hadden ze dus dezelfde naam!

Niet iedereen was het eens met de patriotten. Nederlanders die Willem V trouw bleven werden **Oranjegezinden** genoemd. Zij vonden dat de stadhouder juist méér macht moest krijgen, zodat hij zijn werk beter kon doen. Ook zorgde een stadhouder voor veiligheid.

De patriotten en de Oranjegezinden gingen elkaar belachelijk maken in spotprenten. Kijk goed naar de afbeelding.

Vraag 13. Wie wordt hier als zwijn getekend?

Voor wie zou jij kiezen? De patriotten of de Oranjegezinden?

De Patriotten

Aan het volk van Nederland!

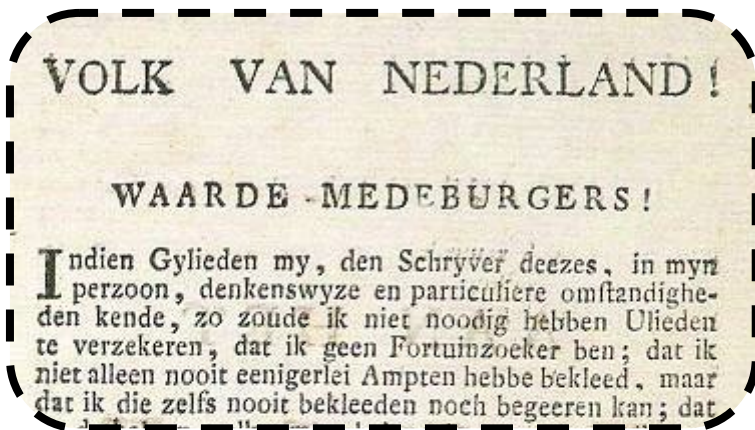

Het beledigen in spotprentjes werd steeds erger. Patriotten zetten Oranjegezinden neer als ezels. Oranjegezinden zetten patriotten neer als keeshondjes.

Wat de patriotten ook wilden, ze konden niks tegen Willem V beginnen omdat hij de baas van het leger was. Hoe kan je daar tegenop?

Een leider van de patriotten *Joan Derk van der Capellen* had een idee. Op 26 september 1781 schreef hij stiekem een pamflet, zonder zijn naam eronder te zetten.

Vraag 14. Welke oproep hieronder zal niet op het pamflet hebben gestaan? (kies er 1).

1. *Nederland kies je eigen regering!*
2. *Iedereen is vrijgeboren!*
3. *Nederland moet een koning hebben!*
4. *Niemand heeft iets over de ander te zeggen!*
5. *Zet de oude regenten af!*

De Patriotten

Burgeroorlog

Verder schreef Joan dat alle Nederlanders aan wapens moesten komen en samen tegen Willem V moesten gaan vechten! De pamflet werd 's nachts stiekem onder de deuren geschoven in heel Nederland.

Vraag 15. Waarom moesten ze dat stiekem doen denk je?

En dus zamelden de patriotten heel veel geld in om geweren en uniformen te kopen. Daarmee richtten ze legers op die buiten de macht van Willem waren. Zo'n leger heette een **Vrijkorps**.

Binnen een jaar krijgen de Vrijkorpsen de helft van Nederland in handen! Nu mogen zij daar beslissingen maken. Dit waren vooral steden in het westen. Willem woonde in Den Haag en moest dus vluchten. Hij en zijn gezin gaan naar Nijmegen.

Wist je dat: soldatenuiformen vroeger juist moesten opvallen? Vandaag moeten ze camouflage bieden, dat was vroeger verboden!

De Patriotten

Wilhelmina van Pruisen

Willem vindt het wel best daar in Nijmegen, ver weg van de patriotten. Maar zijn vrouw Wilhelmina is woedend! Ze voelt zich vernederd en wil terug naar Den Haag om de Oranjegezinden te steunen. Stiekem gaat ze op weg, maar ze wordt gesnapt door een Vrijkorps en gevangen gezet in een boerderij. De vrouw van de stadhouder! De zus van de koning van Pruisen! In een boerderij!

Vraag 16. Denk je dat koningin Maxima ook zo beledigd zou zijn als ze vastgehouden werd in een boerderij?

Het gevangen houden van haar Koningl. Hoogheid Mevrouw de Princesse van Oranje enz. in het huis van A. Leuwenhoek, aan de goejan verwelle fluis den 28^{en} Junij 1787.

Als Wilhelmina weer thuis in Nijmegen gebracht is schrijft ze haar broer een brief. Hij is koning Frederik van Pruisen en voelt dezelfde belediging als zijn zus. Hij stuurt een leger van 20.000 soldaten om af te rekenen met de patriotten.

De patriotten worden makkelijk verslagen.

Vraag 17. Naar welk land vluchten de patriotten denk je? Welk land zal hun ideeën graag aanhoren?

Jaren later keerden de patriotten terug. Willem V vlucht dan naar Engeland en keert nooit meer terug naar Nederland. Zijn zoon wel, die wordt de eerste koning van Nederland, maar dat is een ander verhaal.

Vraag 18. Stel, er zouden nu weer patriotten in Nederland komen die de koning weg willen hebben. Zou jij hun steunen? Of zou je Oranjegezind zijn?

De Patriotten

Sigismund

Sigismund werd in 1740 in Breda geboren. Hij had niet echt iets met Drenthe, behalve dat het een goeie baan was, en kwam er maar weinig. Hij heeft nooit het drostenhuis in Assen van zijn vader bewoond. Dat huis heb je vast wel eens gezien. Je ziet hem hieronder.

Sigismund werkte dichtbij Willem V en ze waren goed bevriend. Willem V had Sigismund daarom de baas van Drenthe gemaakt. Hiermee kreeg Sigismund veel status en macht. Ook was Sigismund een adviseur van Willem. De stadhouder vertelde Sigismund veel belangrijke zaken, vroeg hem om raad en liet hem taken uitvoeren in naam van hemzelf. Voor Willem reisde Sigismund vaak naar Den Haag, Parijs of andere belangrijke Europese steden in naam van Willem. Zijn dagboeken staan dus vol politieke gesprekken en besluiten!

Voor zijn belangrijke baan hield Sigismund elke dag een dagboek bij. Dankzij dit dagboek weten we nu heel veel over die spannende tijd van de patriotten! Hij schrijft over afspraken met de koning en andere belangrijke figuren.

Maar Sigismund was heel letterlijk in zijn dagboek. Hij schrijft namelijk ook wat hij eet, wat hij ziet, wat hij leuk en stom vindt. Ook waar hij zich aan ergert, dat hij vaak op zijn vrouwelijke metgezellen moet wachten en zelfs... wanneer hij of een reisgenoot naar de wc gaat! Gek dagboek, of niet?

Helaas is het einde van het dagboek heel abrupt, net als het spannend gaat worden met de patriotten. Midden in de zin stopte Sigismund met schrijven. Wat zou er gebeurd zijn?

Hieronder ga je zelf een pamflet maken. Bedenk iets wat jij graag anders zou willen hebben in Nederland. Iets waarvan het land beter wordt! Roep het volk op om iets te doen of te denken. Je mag ook tekenen!

